

สูงสุดที่คู่ควรกับชีวิตของมนุษย์ทุกคนก็คือ "นิพพาน" หรือ "ความไม่มีทุกข์" ซึ่งพระพุทธเจ้าก็คือผู้ที่มิปัญญาสูงสุดในหมู่มนุษย์ ดังนั้นพระองค์ก็จะต้องสอนให้เราได้รับสิ่งสูงสุดหรือ "นิพพาน"

โดยคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องความไม่มีทุกข์นี้เรียกว่า อริยสัจ ๔ ที่หมายถึงความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ อันได้แก่

(๑) ทุกข์ คือ หมายถึง "ความทุกข์ของจิตใจ" หรือ ความเศร้าโศก, ความคับแค้นใจ, ความแค้นเหี้ยมใจ, ความไม่สบายใจ เป็นต้น ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการที่จิตของเราไปยึดถือเอาความแก่, ความเจ็บ, ความตาย, ความพลัดพรากจากบุคคลหรือสิ่งอันเป็นที่รัก, ความประสบกับบุคคลหรือสิ่งอันไม่เป็นที่รัก, และความผิดหวัง ว่าเป็น "ตัวเรา-ของเรา"

(๒) สมุทัย คือ สาเหตุของความทุกข์ ซึ่งสรุปอยู่ที่กิเลสหรือตัณหา ซึ่งสรุปได้ ๓ อาการคือ ความอยากได้, ความไม่อยากได้, ความอยากมีชีวิตอยู่ โดยต้นตอของกิเลสก็มาจาก อวิชชา คือความรู้ที่ผิดจากความเป็นจริงของธรรมชาติ คือเป็นความเห็นผิดว่า "ร่างกายและจิตใจ" ของเรานี้เป็นอัตตา (ตัวตนที่แท้จริง), นิจัง (เที่ยง), สุขัง (สุขสบายไร้ปัญหา) ที่มีอยู่ในจิตได้สำนึกของเราทุกคน

(๓) นิโรธ คือ ความดับสิ้นไปของความทุกข์ ซึ่งเมื่อความทุกข์ได้ดับหายไป (แม้เพียงชั่วคราว) จิตของเราก็จะนิพพานคือสงบเย็นทันที (แม้เพียงชั่วคราว) ซึ่งนิพพานนี้ก็มิทั้งนิพพานขั้นต้น คือความอุ้งใจที่เกิดการที่เราได้ทำหน้าที่ของเราไว้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์แล้ว กับ นิพพานสูงสุด คือความสงบเย็นของจิตเราขณะที่ไม่มีกิเลสใดๆ ครอบงำ ซึ่งนิพพานทั้ง ๒ นี้ก็ยังเป็นได้ทั้งอย่างชั่วคราวและถาวร (คือตลอดชีวิต)

(๔) มรรค หรือ อริยมรรค คือหนทาง หรือ วิธีการปฏิบัติเพื่อให้จิตนิพพาน หรือไม่มีความทุกข์หรือหลุดพ้นจากความทุกข์ (ทั้งอย่างชั่วคราวและถาวร) โดยสรุปแล้ววิธีการปฏิบัติของอริยมรรคนั้นก็คือ "ให้ใช้ปัญญากับสมาธิมาทำงานร่วมกัน โดยมี

สรุป ศาสนาของโลกมี ๒ ประเภท คือศาสนาที่สอนให้ใช้ความเชื่อในการแก้ปัญหา กับ ศาสนาที่สอนให้ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ซึ่งไม่ว่าจะเป็นศาสนาประเภทใด ถ้าผู้ที่นับถือจะได้ปฏิบัติตามคำสอนที่ตนเองนับถืออย่างเคร่งครัดและจริงจังด้วยจิตที่บริสุทธิ์ เขาก็ย่อมจะได้รับผลเป็นความหลุดพ้นจากปัญหา (คือความทุกข์ใจ) ได้ไม่มากนักน้อย ไม่อย่างชั่วคราวก็ถาวร

๑๒. พระพุทธเจ้าค้นพบอะไร?

ศาสนาประเภทเทวนิยมทั้งหลายนั้นจะมีความเชื่อว่ามี "สิ่งเหนือธรรมชาติ" อันได้แก่ พระเจ้า (หรือเทพเจ้า), สิ่งศักดิ์สิทธิ์, นรก-สวรรค์ (ชนิดที่เป็นสถานที่), เทวดา-นางฟ้า ฯลฯ (ชนิดที่เป็นตัวตนบุคคล) รวมทั้งเรื่องการเกิดใหม่ ซึ่งศาสนาประเภทเทวนิยมนี้จะมีความเชื่อกันมาตั้งแต่โบราณ โบราณว่า จิต หรือ วิญญาณ ของคนและสัตว์ทั้งหลายนั้นเป็น "อัตตา" คือเป็นตัวตนของมันเองและเป็นอมตะ ซึ่งเรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องที่เขาเชื่อว่ามัน "สิ่งเหนือธรรมชาติ" คือเหนือจากความเป็นธรรมดาตามที่ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ ของเราจะสามารถสัมผัสได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษหรือเป็นผู้วิเศษเท่านั้น จึงจะสัมผัสสิ่งที่เหนือธรรมชาตินี้ได้

แต่พระพุทธเจ้าไม่ยอมรับว่า "สิ่งสูงสุด" จะเป็นสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เพราะเรื่องเหนือธรรมชาตินั้นเป็นแค่ ความเชื่อที่พิสูจน์ไม่ได้ และอธิบายด้วยเหตุผลให้เราเข้าใจไม่ได้ รวมทั้งความเชื่อยังนำมาใช้ดับทุกข์ของจิตใจไม่ได้อีกด้วย จะทำได้ก็เพียงช่วยบรรเทาทุกข์ลงได้บ้างชั่วคราวเท่านั้น

การที่พระพุทธเจ้าไม่ยอมรับ "สิ่งเหนือธรรมชาติ" ว่าเป็นสิ่งสูงสุดก็เพราะพระองค์ทรงศึกษาชีวิตจาก "ความจริง" คือศึกษาจากสิ่งมีอยู่หรือเป็นอยู่ตามธรรมชาติ ที่เราทุกคนสามารถพิสูจน์หรือสัมผัสได้ด้วยตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ ของเราในชีวิตปัจจุบัน จนทำให้พระองค์ทรงค้นพบ "กฎสูงสุดของธรรมชาติ" ที่เทียบได้กับ "สิ่ง